
P o g l e d i

UDK: 266
Pregledni članak
Primljeno 5/2000

NOVA EVANGELIZACIJA Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena

Nediljko Ante Ančić, Split

Sažetak

Da bismo odgovorili na pitanje što znači nova evangelizacija i zašto je ona danas tako važna i neodgodiva crkvena zadaća, poći ćemo od Papinih učestalih poticaja vjernicima i pastirima da se novim žarom uključe u navještaj evanđelja. Zatim ćemo ukratko podsjetiti na okolnosti u kojima se pitanje evangelizacije javlja kao aktualna tema u pokoncilskim dokumentima i kao predmet rasprava koji zaokuplja brojne sinode. Rasvijelit ćemo potom teološke i pastoralne pretpostavke koje su požurile ovu zadaću te predstaviti temeljni dokument o evangelizaciji, "Evangelii nuntiandi". Na kraju ćemo rastumačiti osobitosti nove evangelizacije kao odgovora Crkve na krizu vjere i otežano prenošenje evanđelja u kontekstu najnovijih dubokih kulturalnih promjena. Pojava raznolikih crkvenih pokreta nagovještaj je, čini se, novog buđenja Crkve i znak nade i ohrabrenja vjerničkoj zajednici na putu vjere.

Ključne riječi: evangelizacija, nova evangelizacija, navještaj, prenošenje vjere.

U posljednje se vrijeme papa Ivan Pavao II. koristi gotovo svakom važnijom prigodom da istakne kako je evangelizacija temeljna i hitna zadaća Crkve u našem vremenu.¹ To jasno proizlazi iz njegovih

---

¹ Ovo je dijelom dopunjeno predavanje održano na Studijskom danu za svećenike Splitsko-makarske nadbiskupije 13. listopada 1999.

brojnih izjava od početka pontifikata 1978. upućenih mjesnim crkvama koje posjećuje, biskupima s kojima se u različitim prigodama susreće, hodočasnicima u Rimu kao i predstavnicima raznovrsnih crkvenih pokreta i udruga. Sve njih učestalo poziva na novi evangelizacijski polet, koji zapravo znači obnovljeni napor u naviještanju i svjedočenju evanđelja. Pripreme za Veliki jubilej te jubilejska godina dodatan su razlog da se pojačaju nastojanja u naviještanju Radosne vijesti našim suvremenicima.

1. NAJNOVIJI POTICAJI OBNOVLJENOM NAVJEŠTAJU EVANĐELJA

Nedavno je na općoj audijenciji Ivan Pavao II. u svojem kratkom pozdravu hrvatskim hodočasnicima poručio samo jedno: "Draga braćo i sestre, polazišna točka nove evangelizacije treba biti povratak iskonima, otkrivajući kršćansku baštinu svakoga naroda i zemlje. Nova evangelizacija, naime, želi ponovno iznijeti na vidjelo vrijednosti koje su bile potpora kršćanskim naraštajima tijekom prva dva tisućljeća na njihovu putu vjere, ufanja i ljubavi, te danas nastaviti graditi, na čvrstim temeljima, mirnu budućnost i uvijek sve bogatiju vjerom i svetošću."²

Kada su članovi Hrvatske biskupske konferencije u ožujku 1999. boravili u Vatikanu *ad limina*, Papa im je među važnim preporukama stavio na srce žurnu zadaću evangelizacije. Najprije je još jednom ponovio poticaj sa svojega drugog posjeta Hrvatskoj: "Želio bih da kršćani znaju dati odlučan zamah novoj evangelizaciji velikodušno svjedočeći za Krista Gospodina, Otkupitelja čovjeka." Zatim je ukazao na potrebu evangelizacije autentičnim navještajem, na otvorene mogućnosti novih oblika razglašavanja Evanđelja i njegovu usmjerenost na cjelokupnost životnih prilika: "Ponavljam i danas taj snažni poticaj. Neka vam evangelizacija bude prvi i žurni dušobrižnički zadatak! Obnovljena s obzirom na oblike i prilagođena novim zahtjevima, nova evangelizacija međutim mora i dalje, bez ikakvih nagodbi, izlagati istinsku i nepromjenjivu evanđeosku poruku. Neka ni jedno područje života pojedinca, obitelji i društva ne bude isključeno iz propovijedanja Evanđelja, jer je prijeko potrebno da 'radosna vijest' dopre i prožme postojanje svake pojedine osobe upravo tamo gdje živi i radi, gdje pati i gdje se raduje."³ Priprema za

---

2 Usp. *Kardinal Kuharić i hrvatski hodočasnici kod Pape*, u: IKA, 17. svibnja 2000., str. 19.

3 Usp. *Posjet hrvatskih biskupa Svetoj Stolici*, u: Prilog biltenu IKA-vijesti od 18. ožujka 1999., str. IV., br. 2.

Veliki jubilej znači dodatan poticaj za novi polet u propovijedanju poruke spasenja našim suvremenicima.

Za svojega drugoga pastirskog pohoda Hrvatskoj Ivan Pavao II. nekoliko je puta naglasio važnost evangelizacije kao sredstva da kršćani u izgradnju postkomunističkog društva unesu kršćanske etičke i moralne vrednote. Tako primjerice najснаžnije u govoru na Žnjanu u Splitu: "Opravdano je sada, dolaskom slobode i demokracije, očekivati novo proljeće vjere u ovim hrvatskim krajevima. Crkva danas ima mogućnost upotrebe raznovrsnih sredstava evangelizacije i pristupa svim dijelovima društva. Ovo je pogodna zgoda koju Providnost pruža današnjemu naraštaju za propovijedanje Evanđelja i za svjedočenje za Isusa Krista, jedinoga Spasitelja svijeta, pridonošeći tako izgradnji društva po mjeri čovjeka. Određenije rečeno, *kršćani su u hrvatskim krajevima danas pozvani dati novo lice svojoj domovini*, posebno se zalažući da se u društvu ponovno učvrste etičke i moralne vrijednosti, što su ih potkopali prijašnji totalitarizmi i nedavno ratno nasilje. Ta zadaća zahtijeva veliku snagu i odlučnu volju. A *zadaća je žurna*, jer bez tih vrijednosti nema ni prave slobode ni istinske demokracije."⁴

Premda je prvi pastirski pohod Hrvatskoj 1994. još za vrijeme Domovinskog rata bio u znaku pomirenja i opraštanja, Papa ipak ni tada nije izostavio riječi poticaja našoj crkvi na obnovljeni navještaj Radosne vijesti. Obraćajući se vjernicima u zagrebačkoj katedrali, on ističe osobito dosada nedostupna područja društvenog života na kojima treba pojačano pastoralno djelovati: "Nova vremena traže i prikladne metode evangelizacije. Uspostava demokratskog sustava u Hrvatskoj otvorila je nove *mogućnosti pastoralnog djelovanja* na području školstva, sredstava društvenoga priopćivanja, dušobrižništva vojnika, bolesnika i zatvorenika. Potrebno je iskoristiti te mogućnosti i dati dokaz kreativnosti."⁵ Navedenim poticajima mogli bismo pribrojiti i mnoge druge. Slične su bile i njegove pobude prilikom pohoda drugim zemljama. U susjednoj Sloveniji gdje je u Mariboru proglasio blaženim biskupa Slomšeka, pjesnika, katehetu i prosvjetitelja, Papa je slovenskim vjernicima osobito naglasio: "Neka bude vaša prva i temeljna briga evangelizacija objavljene Radosne vijesti o spasenju u Kristu svima."⁶ Iz činjenice da Papa učestalo

⁴ *Potreba nove evangelizacije: izgradnja društva po mjeri čovjeka - baština koja obvezuje* (br. 5), u: Papa Ivan Pavao II., *Bit ćete mi svjedoci. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, str. 31-32.

⁵ Papa Ivan Pavao II., *Govori u Hrvatskoj* (10. i 11. rujna 1994.), KS, (Dokumenti 100), Zagreb, 1994., str. 16-17.

⁶ "Neka evangelizacija bude vaša prva briga", u: *Glas Koncila*, br. 39, 26. rujna 1999., str. 12.

predlaže i neumorno potiče na obnovljeni i produbljeni navještaj Krista možemo zaključiti da se zaista radi o važnoj i u sadašnjim prilikama neodgodivoj crkvenoj zadaći.

2. OBNOVLJENI NAVJEŠTAJ - TEMELJNA ZADAĆA CRKVE

U svim značajnim dokumentima iz pontifikata Ivana Pavla II. koji govore o poslanju kršćana i zadaći Crkve u današnjemu svijetu evangelizacija je nezaobilazna i ključna tema. Spomenimo samo neke, polazeći od najnovijih. Apostolsko pismo *Nadolaskom trećeg tisućljeća* (1994.) u nekoliko se brojeva osvrće na ovu zadaću.⁷ Govoreći o pripremama Crkve za Veliki jubilej, Papa ukazuje da su na Jubilej već usmjeravale sinode započete nakon Drugoga vatikanskog koncila: opće i kontinentalne, regionalne, nacionalne i biskupske sinode (NTT br. 21). Sinodalni skupovi, osobito kontinentalne sinode održane na svih pet kontinenata, mahom su raspravljali o gorućoj problematici evangelizacije.⁸ One su pokušavale pretočiti u praksu posebno dva koncilna iskoraka: prema viziji Crkve koja je otvorena svijetu i prema znatno širem sudjelovanju laika u općem poslanju cijele Crkve. Za spomenute sinode Papa kaže: "Temeljna je tema evangelizacija, što više, nova evangelizacija, čiji su temelji bili postavljeni apostolskom pobudnicom *Evangelii nuntiandi* Pavla VI., objelodanjenom 1975. nakon Treće opće skupštine Biskupske sinode. Ove sinode već same za sebe čine dio nove evangelizacije: rađaju se iz vizije II. vatikanskog koncila o Crkvi; otvaraju širok prostor sudjelovanja laika, kojima definiraju posebnu odgovornost u Crkvi; one su izraz snage koju je Krist darovao svome Božjem narodu, omogućujući mu da sudjeluje u njegovom mesijanskom poslanju, proročkom, svećeničkom i kraljevskom."⁹ Ovdje valja naglasiti da su i prva i druga posebna sinoda za Europu jednako bile zaokupljene načinima i sredstvima nove evangelizacije u promijenjenim društvenim, političkim i duhovnim prilikama na našem kontinentu nakon sloma komunizma.¹⁰

⁷ Ivan Pavao II., *Nadolaskom trećeg tisućljeća. Apostolsko pismo o pripremi jubileja godine 2000*, KS, Zagreb, 1996., br. 21, 38, 45. (Odsada u tekstu NTT)

⁸ Usp. NTT, br. 38; U Crkvi na hrvatskim prostorima jedino je u Splitu 1986. održana Sinoda Splitsko-makarske nadbiskupije, usp. *Crkva danas i sutra. Akti 55. splitske sinode*, Crkva u svijetu, Split, 1988. U tijeku je rad Sinode Đakovačko-srijemske biskupije.

⁹ NTT, br. 21.

¹⁰ Prva je održana 1991. na temu "Svjedoci smo Krista koji nas je oslobodio". Crkva je razmotrila novo stanje u Europi nakon pada željezne zavjese, sloma komu-

Pobudnica *Christifideles laici*,¹¹ o poslanju laika, u trećem se poglavlju osvrće na pitanje nove evangelizacije. Ona izvodi suodgovornost laika u navjesticiteljskom poslanju Crkve iz vjerničke sakramentalne priteljovljenosti Kristu i kršćanskoj zajednici: "Baš zato što su članovi Crkve, vjernici laici imaju poziv i poslanje biti navjesticiteljima Evanđelja: oni su za to djelo osposobljeni i zaduženi sakramentima kršćanske inicijacije i darovima Duha Svetoga" (CL 33). Tekst podsjeća da je u navještaju najdublji identitet Crkve jer je ona rođena iz prvog navještaja. "Upravo u evangelizaciji usredotočuje se i razrješava sveukupno poslanje Crkve, povijesno putovanje koje se odvija pod milošću i zapovijedi Isusa Krista: 'Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju'" (Mk 16,15). "Sadašnje stanje ne samo u svijetu nego i u tolikim dijelovima Crkve apsolutno zahtijeva spremniju i velikodušniju poslušnost Kristovoj riječi" (Isto). Jer, mnoge su zemlje i narodi kršćanske baštine duboko prožeti ravnodušnošću, sekularizmom i ateizmom (CL 34). Za pothvat nove evangelizacije potrebno je prepraviti i kršćansko tkivo samih crkvenih zajednica. Sami vjernici trebaju u svojem svagdašnjem djelovanju skladno spojiti vjeru i život (CL 34). Povrh spomenute pobudnice na ovaj se problem osvrće i Završni dokument Druge izvanredne biskupske sinode o provedbi Koncila. Raspravljajući o poslanju Crkve u svijetu i zadaći inkulturacije, on ističe da treba "sve poduzeti u smjeru plodnog evangeliziranja kulture, još točnije kultura".¹² Osim različitih sinoda koje su se bavile ovim pitanjem Šesti simpozij europskih biskupa raspravljao je 1985. o evangeli-zaciji kao "središnjoj i neuralgičnoj točki" u sekulariziranoj Europi.¹³ Može se slobodno reći da je evangelizacija, odnosno nova evangelizacija, postupno pokoncilsko uobličenje koncilskih nastojanja Crkve da evanđeoskim duhom iznutra prožme svakoga pojedinca i cijelu društvenu stvarnost. Ivan Pavao II. nastavio je provoditi daljnje oživotvorenje temeljnih nakana Sabora, u koje spada zacijelo i obnovljeni navještaj Krista. On je tu zadaću jasno uočio i svesrdno prihvatio pa na nju potiče i usmjeruje cijelu Crkvu.

---

nizma i uspostave demokratskog poretka. Usp. prilog H. Maiera u ovome broju *Crkve u svijetu*, str. 149-150. Druga je posebna sinoda za Europu održana 1999., pod naslovom "Isus Krist koji živi u svojoj Crkvi izvor je nade za Europu", usp. Željimir Puljić, *Sinoda biskupa o Europi*, u: *CuS* 35 (2000), str. 71-92.

- 11 Ivan Pavao II., *Christifideles laici. Vjernici laici. O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu*, KS, (Dokumenti 93), Zagreb, 1990., br. 33-36. (Od sada CL).
- 12 Usp. Druga izvanredna biskupska sinoda, *Završni dokumenti. Završni referat* KS, (Dokumenti 78), Zagreb, 1986., D, br. 4.
- 13 Usp. Vijeće Biskupskih konferencija Europe, *Evangelizirati "sekulariziranu" Europu. Šesti simpozij europskih biskupa*, Rim 7.-11. listopada 1985., KS, (Dokumenti 80), Zagreb 1986., br. 1.

Ako sada pogledamo kakav je odjek imala evangelizacijska problematika u našoj Crkvi, naići ćemo na pojedinačne glasove koji su doduše ukazivali na nužnost zadaće autentičnog i našem vremenu primjerenog navještaja.¹⁴ No, ne može se reći da je Crkva u Hrvatskoj pokazivala osobito zanimanje za ovaj sve naglašeniji problem, bar ne ispočetka. Tek u novim okolnostima demokratskih promjena opetovani Papini poticaji na evangelizaciju nailaze i kod nas na više pozornosti. Počinje se razmišljati kako u našim promijenjenim prilikama tranzicijske zemlje dati novi zamah crkvenom navješčaju vjere, pogotovo kad su se otvorile nove mogućnosti i nova područja crkvenoga djelovanja. To potvrđuju u najnovije vrijeme raznoliki napisi i članci, koji aktualiziraju ovu temu posebno njezino oživotvorenje u pastoralnoj praksi.¹⁵ Napokon, pastoralni pohodi Ivana Pavla II. Hrvatskoj i sve intenzivnije pripreme kršćana za prijelaz u novo tisućljeće pridonijeli su tome da se naša Crkva ozbiljnije prihvati evangelizacijske zadaće.¹⁶

3. TEOLOŠKE I PASTORALNE PRETPOSTAVKE

Evangelizacija je izrasla s jedne strane iz vizije Crkve II. vaticanskog sabora, tj. iz teoloških pretpostavki koje je sa sobom donio Koncil u odnosu na shvaćanje Crkve te iz nove pastoralne situacije, koja je nastala osobito u pokoncilskom vremenu.¹⁷ Usto su potrebu obnovljenog navještaja Evanđelja na svoj način požurili događaji vezani uz slom komunizma i demokratskog preokreta u Srednjoj i Istočnoj Europi. Odmah valja reći da evangelizacija nije jednostavno misijski navještaj u tradicionalnom smislu. Ona je širi i dublji pojam

14 Tako osobito Tomislav J. Šagi-Bunić u nizu svojih napisa u "Kani" iz 1993. i 1994., kao primjerice: *Poruka nove evangelizacije, Apel za novu evangelizaciju, Papa nove evangelizacije*, sada objavljenih u knjizi, Prema civilizaciji ljubavi, KS, Zagreb, 1998., str. 298-300; 338-340; 341-346.

15 Vidi Bono Zvonimir Šagi, *Evangelizacija javnosti u Hrvatskoj*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 124 (1996), str. 561-566; Tomislav Ivančić, *Kako praktički evangelizirati*, u: isto, str. 641-642.

16 Usp. Nikola Bižaca, *Značenje evangelizacije i nove evangelizacije u govoru crkvenog učiteljstva*, u: *CuS* 34 (1999), str. 419-436; Đuro Hranić, *Evangelizacija odraslih*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 127 (1999), str. 240-244; Bono Zvonimir Šagi, *Nova evangelizacija u Hrvatskoj i župa*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 127 (1999), str. 245-249; Krešimir Cerovac, *Nova evangelizacija*, GK, br. 36, 5. rujna 1999., str. 18.

17 O novim teološkim pretpostavkama i novoj pastoralnoj situaciji usp. Walbert Bühlmann, *Die Entwicklung der Evangelisation seit dem II. Vatikanum. Schwerpunkte - Problemfelder - Perspektiven*, u: L. Bertsch - F. Schlösser (Hrsg.), *Evangelisation in der Dritten Welt. Anstöße für Europa*, Herder, Freiburg, 1981., str. 11-29.

od samih misija i znači temeljno poslanje cijele Crkve da naviješta evanđelje, a ne samo jednog njezinog dijela ili pojedine skupine.

a) Nove teološke pretpostavke

Koncil je teološki donio obnovljeni pogled na Crkvu i postavio nove naglaske u tradicionalnoj eklezijalnoj koncepciji. Najprije je Crkvu otvorio svijetu i svim njegovim radostima, nadama, ali i brigama i problemima današnjega čovjeka. Zatim je težište pomaknuo od Crkve kao hijerarhije prema Crkvi kao Božjemu narodu. To jasno pokazuje već letimičan pogled na pojedinačna poglavlja Dogmatske konstitucije o Crkvi *Lumen gentium* i njihov raspored u okviru ovoga dokumenta. S tim u svezi vrlo je znakovito i značajno drugo poglavlje, o Božjem narodu koji je dionik općeg svećeništva, obdaren karizmama i darovima, te četvrto poglavlje, koje se prvi put bavi poslanjem i zadaćama vjernika laika u Crkvi i svijetu. No i drugi koncilski dokumenti, primjerice Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, *Ad gentes*, ili Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama, *Nostra aetate*, otvorili su mogućnost novoga pristupa u shvaćanju poslanja Crkve. Koncilski Dekret o apostolatu laika *Apostolicam auctositatem* u br. 3 kaže da laici vršeći svoj apostolat ne djeluju po nalogu hijerarhije, nego snagom svojega sjedinjenja s Kristom glavom u zajednici vjernika. Iz njihova udjela u Kristovu svećeništvu proizlazi pravo i dužnost da sudjeluju u poslanju Crkve. Zacijelo je djelo Duha Svetoga da se na Koncilu probila nova svijest o izvornoj vjerničkoj odgovornosti i službu u Crkvi.

Drugi vatikanski sabor je nadalje razvio nauku o biskupima i krajevnim crkvama, biskupijama. One ne spadaju samo u Crkvu, nego jesu Crkva. Mjesne crkve su "oblikovane na sliku opće Crkve, u kojima i od kojih je sastavljena jedna i jedina Katolička crkva" (LG 23). "Ova se Kristova Crkva uistinu nalazi u svim zakonitim mjesnim zajednicama vjernika, koje se, ukoliko su u vezi sa svojim pastirima, i same u Novom zavjetu nazivaju crkvama" (LG 26). Kao plod toga novog vrednovanja mjesnih crkava nakon Koncila su nastali i zaživjeli sinodalni elementi, različite strukture i tijela: ustanova biskupske sinode, regionalnih i kontinentalnih sinoda, ojačane su biskupske konferencije, osnovano je Vijeće biskupskih konferencija Europe itd.

Novi teološko-eklezijalni naglasci rasvijetlili su bitnu i laicima svojstvenu ulogu te ih uključili u zadaću evangelizacije. Na vidjelo je izišla isto tako ojačana uloga mjesnih crkava. Za navještaj evanđelja nije odgovoran samo papa, nego i pojedini biskupi, ne samo u svojoj biskupiji nego i u općoj Crkvi. Oni snagom svojega ucjepljenja u zbor biskupa preuzimaju i zadaću suodgovornosti za rast opće Crkve.

Zadaća je evangelizacije, dakle, takoreći decentralizirana i proširena na sve članove Crkve.

b) Nova pastoralna situacija

Još prije tridesetak godina svijet se crkveno-politički obično dijelio u tzv. kršćanske zemlje i misijske zemlje. Europa i Amerika (Sjeverna i Južna) bile su zapravo Crkva, Afrika i Azija predstavljale su misije. Crkva je nosila snažan biljeg zapadnocičnosti ili eurocentričnosti. Iz zapadnog svijeta misionari su odlazili u misijske zemlje, tamo se slalo i duhovnu, materijalnu i svekoliku drugu pomoć. To se stanje danas uvelike izmijenilo. Katolička crkva nije više eurocentrična, nego je već na Koncilu postala opća (planetarna) Crkva, prisutna i zasađena na svih šest kontinenata. I u takozvanim misijskim zemljama većina svećenika, redovnika i biskupa potječu iz redova tamošnjega domaćeg stanovništva. Crkva je tamo ne samo zasađena nego je stasala i osamostalila se. Većina katolika danas ne živi u Europi i Americi, u tzv. zapadnom svijetu, nego u zemljama Trećega svijeta. Taj se omjer u korist južne hemisfere okrenuo 70-ih godina. Od milijardu katolika danas ih dvije trećine žive na južnoj hemisferi.¹⁸ Crkve u tim zemljama ne osjećaju se više pukim objektom misija, nego pravim crkvama.

Misijska djelatnost bila je ne tako davno praktično monopol zapadne Crkve. Ona je od otkrića Novoga svijeta prije pet stoljeća misionarila na drugim kontinentima. Mnogo je učinila u evangelizaciji, što svakako treba priznati i cijiniti. Sada je u tom pogledu nastao preokret. Danas se Katolička crkva na svim kontinentima zapravo nalazi u situaciji da u samoj sebi mora misionirati. Tako su sve mjesne Crkve po svijetu postale i misijske. To je posve nova situacija, osobito za tradicionalno kršćanske zemlje u Europi, koje su kršćanstvo prihvatile prije više od tisuću godina. Crkva se u ovim zemljama Staroga kontinenta nalazi u dubokoj krizi; susreće se s velikim problemom slabljenja vjere, opadanja crkvene prakse, pojavom vjerske ravnodušnosti i praktičnog ateizma te sa sve prisutnijom sekularizacijom. Ovu tmurnu sliku upotpunjuje duh potrošačkog društva, radikalni pluralizam i individualizam, poplava različitih sekta, zabrinjavajući porast rubnih kršćana, kao i onih koji više ne vjeruju; na djelu je rascrkvjenje, pače dekriztijanizacija dosad neviđenih razmjera. U nekim zapadnim zemljama Crkva je danas već

---

¹⁸ Usp. Martin Maier, *Von der Westkirche zur Weltkirche*, u: *Stimmen der Zeit* 46 (1999), str. 649-650.

postala manjinom: kultura, način mišljenja, vrednote i stavovi, njezino duhovno okruženje dobrim dijelom nisu više kršćanski.¹⁹

4. EVANGELIZACIJA JE NUŽAN ODGOVOR CRKVE NA NOVONASTALE PRILIKE

Već je II. vatikanski sabor imao u biti cilj da Crkvu posadašnji i učini je prikladnijim sredstvom za navještaj Krista Spasitelja ljudima dvadesetog stoljeća. Na nove i sve snažnije religiozne, crkvene, ali i društvene, političke i socijalne izazove Crkva odgovara pozivom na nov primjeren navještaj Krista i njegova evanđelja svijetu koji se mijenja. Tako godine 1975. nastaje temeljni pokoncilski dokument o evangelizaciji, *Evangelii Nuntianti*.²⁰ Donio ga je Pavao VI., u povodu triju događaja: završetka tadašnje Svete godine, desete obljetnice II. vatikanskog sabora i završetka III. biskupske sinode u Rimu, koja je bila posvećena evangelizaciji. Ova se sinoda bavila gorućim pitanjem kako odjelotvoriti evanđelje, kojim metodama i na koji način ponovno otkriti onu skrovitu snagu Radosne vijesti, da prožme i preobrazi suvremenog čovjeka i cijeli svijet.²¹ Njezine je rezultate, poticaje i prijedloge Papa utkao u spomenuti dokument. Već je Koncil doduše razlikovao poslanje laika u duhovnom i u svjetovnom području. No *Evangelii nuntianti* postavlja jasne prioritete, te laicima stavlja kao njihovu prvu i neposrednu zadaću da u svijetu, usred najraznolikijih vremenitih zadaća moraju izvršiti jedan naročit oblik evangelizacije. "Vlastito polje njihova evangelizacijskog rada je veliki i složeni svijet politike, društvenoga života, gospodarskih odnosa, ali i svijet kulture, znanosti, umjetnosti, međunarodnog života ... obitelj, odgoj djece i mladeži, stručni rad, ljudska patnja" (EN 70).

Dokument najprije ocrtava duboku svezu između Krista, Crkve i zadaće evangeliziranja (EN, 6-10). Teološki temelj evangelizacije je Isusovo poslanje od Oca da naviješta Radosnu vijest o kraljevstvu Božjem. Isus je prvi blagovjesnik, a kraljevstvo Božje je najveća i najvažnija vrednota. Srž i središte Radosne vijesti jest spasenje

19 Usp. Christoph Böttigheimer, *Europa und die Neuevangelisierung*, u: *Stimmen der Zeit*, 46 (1999.), str. 683-695.

20 Papa Pavo VI., *Evangelii nuntianti. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, KS, (Dokumenti 50), Zagreb, 1976. (Odsada u tekstu EN).

21 Usp. Teološko-pastoralni tjedan godine 1975., koji je bio posvećen prethodno završenoj biskupskoj sinodi o evangelizaciji u suvremenom svijetu s posebnim težištem na nositeljima evangelizacije i ulogu masmedija u evangelizaciji. Radovi su objavljeni u *Bogoslovskoj smotri* 45 (1975). Evo nekih od njih: A. Šuljak, *Fenomen sinode o evangelizaciji*, str. 167-176; R. Perić, *Naša situacija kao mjesto evangelizacije*, str. 187-201; B. Duda, *Djelo blagovjesništva u prvo doba Crkve*, str. 203-219; M. Zovkić, *Obraćanje i obnova Crkve kao uvjet u pitanje (!) evangelizacije*, str. 221-233.

čovjeka, koje je dar Božji, a znači oslobođenje od grijeha i svega što čovjeka zarobljuje i tlači te njegov ulazak u zajedništvo s Bogom. Čovjek se uključuje u spasenje posvemašnjim nutarnjim obraćenjem što evanđelje naziva metanojom. Isus potvrđuje istinitost svojega navještaja i dopunja ga osobito svojom smrću i uskrsnućem te slanjem Duha Svetoga. Oni koji iskreno prihvate radosnu poruku i uzvjeruju u Krista, čine zajednicu Crkve, koja i sama dobiva zapovijed da naviješta evanđelje, ali i obećanje da će ju pratiti trajna pomoć Duha Svetoga. "Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju" (Mk 16,15). "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,20).

Dakle zadaća "naviještanja evanđelja svim ljudima tvori temeljno poslanje Crkve" "njezinu najdublju raspoznajnu crtu", a ova zadaća uslijed velikih promjena u suvremenom društvu postaje sve hitnijom (EN, 14). U dokumentu se zatim iznose najdublje spone Crkve i navještaja evanđelja: Crkva je sama rođena iz evangelizacijskog djelovanja Isusa i Dvanaestorice i u isti mah pozvana da nastavi Kristovo poslanje i njegovu ulogu blagovjesnika. Da bi kao navjestiteljica vjerodostojno mogla naviještati svijetu, mora evangelizirati i samu sebe trajnim obraćenjem i obnavljanjem (EN 15).

Valja reći da nije jednostavno dati potpunu i cjelovitu definiciju evangelizacije. Ona je dinamično vrlo složeno navjestiteljsko djelovanje, s puno elemenata i vidova koje valja međusobno uskladiti i povezati. Spomenut ćemo one koje pobudnica drži najvažnijima. Očito nije samo "navještaj o Kristu onima koji ga ne poznaju... propovijedanje, katehizacija" (EN 17), nego ponajprije sinteza vjere i životne stvarnosti, prožimanje kultura duhom Evanđelja; treba "unijeti Radosnu vijest u svaku ljudsku sredinu i u tom srazu samo čovječanstvo iznutra preobraziti, učiniti ga novim" (EN 18). Svrha evangelizacije je "unutarnja promjena", obraćenje istovremeno osobne i kolektivne svijesti ljudi, njihova djelovanja, života, njihove stvarne životne sredine (isto), što nikako nije samo dekorativni ili površinski zahvat, nego zahvat životno usmjeren do samih korijena. Obnovljenim navještajem Crkva želi prevladati rascjep između evanđelja i kulture koji predstavlja pravu dramu našega vremena (EN 20).

Među bitne vidove evangelizacije na prvome mjestu stoji svjedočanstvo života na koji su pozvani svi kršćani (EN 21-24). Ovo životno svjedočenje evanđelja je snažno i djelotvorno razglašavanje Radosne vijesti. Zatim dolazi propovijed i kateheza. Navještaj postiže svoj cilj kada ga čovjek prihvati unutarnjim pristankom vjere uz Krista Gospodina, što uvijek uključuje novi način življenja koji se ostvaruje ulaskom u zajednicu vjernika. Onaj tko je prihvatio evanđelje, počinje i sam evangelizirati i apostolski djelovati.

Evangelii nuntiandi razlikuje nepromjenjivi sadržaj, živu jezgru koja se ne smije izobličiti jer bi se time iskrivila i sama evangelizacija (EN 25): svjedočastvo o Bogu ljubavi koji se objavio po Kristu u Duhu Svetomu i poziva čovjeka u zajedništvo, nudi spasenje svakom čovjeku u Kristu, osposobljava nas za međusobnu ljubav i darivanje, rasvjetljuje naš osobni i društveni život. Evanđelje je poruka o cjelovitom oslobođenju čovjeka, potiče na zauzimanje za čovječnije i pravedne strukture, ustaje u obranu ljudske slobode i svih ljudskih prava. Povrh toga, postoje različita sredstva ili putovi navješćaja, koji se mijenjaju već prema postojećim okolnostima vremena, društva ili kulture (EN 40-48). Ovdje se izričito spominje osam takvih putova ili klasičnih sredstava: svjedočenje izvornog kršćanskog života u zajedništvu Crkve, propovijedanje kao usmeno razglašavanje poruke, služeći se pritom svim sredstvima moderne civilizacije, navješćaj riječi u raznim prigodama, kateheza kao sustavna vjerska pouka djece i mladih, sredstva društvenoga priopćivanja kao suvremena propovijedaonica, osobni kontakti, sakramentalni život i pučke pobožnosti.

Govoreći o adresatima evangelizacije, *Evangelii nuntiandi* razlikuje tri kruga ili skupine koje treba evangelizirati. Ponajprije, to su oni koji još nisu čuli za Radosnu vijest. Navješćaj evanđelja nekršćanima možemo nazvati prvom evangelizacijom ili misijama. Druga skupina jesu sami kršćani, koji su danas u stvarima vjere više nego prije pritisnuti teškim problemima, kušnjama i izazovima. Oni trebaju ohrabrenja i produbljenja svoje vjere. Njih također treba evangelizirati. Napokon, navješćaj vjere upućen je onima koji su nekoć bili kršćani, ali više ne prakticiraju vjeru ili uopće ne vjeruju; prema njima Crkva treba naći nove načine i novi jezik da im ponovno najvjesti Krista (EN 51-56). Pripadnika ovih triju skupina ima na svim kontinentima. Zato je i Europa danas, kako se sadašnji Papa jednom izrazio, "misijski kontinent". Postoje iskustva i inicijative u različitim mjesnim crkvama kako pristupiti kršćanima koji su se udaljili od Crkve. U tom kontekstu spominju se i različite bazične zajednice, koje su tada posvuda nicale iz želje da se dublje proživljava vjera, bratska ljubav, molitva i zajedništvo. One su poseban predmet evangelizacije, a istodobno mogu i same biti navjestiteljice evanđelja ako ostanu unutar Crkve i odane njezinim pastirima. Za to se navode i neki kriteriji koje trebaju ispuniti.

Dokument se zatim okreće pitanju blagovjesnika. Tko su nositelji navješćaja i što ih mora nadahnjivati da bi njihov navješćaj bio plodan i vjerodostojan? Evangeliziranje nije usamljeno djelo pojedinca, nego duboko crkveni čin; cijela je Crkva misionarska, a djelo evangelizacije je dužnost Božjeg naroda (EN 59). No postoje u njoj različite evangelizacijske zadaće. Pritom pobudnica ipak ostaje

pri tradicionalnoj shemi te nabraja sljedeće nositelje (EN 67-72): Petrova nasljed-nika s osobitom zadaćom u službi propovijedanja, biskupe i svećenike, koji su ređenjem pozvani i ovlašteni izgrađivati Crkvu, redovnike, koji u posvećenom životu teže za radikalizmom blažen-stva, laike, koji, živeći u svijetu i baveći se vremenitim zadaćama, vrše naročit oblik evangelizacije, obitelj, kao kućnu crkvu, u kojoj se evanđelje prenosi i zrači, te, na kraju, mlade.

Nakon nabranja blagovjesnika postavlja se pitanje nutarnjih stavova koji moraju krasiti sve koji rade u evangelizaciji da bi ona bila vjerodostojna. Prvo i glavno mjesto ima djelovanje Duha Svetoga (EN 75). On je glavni čimbenik evangelizacije i konačni nadahnitelj u svim pothvatima.²² Nadalje, blagovjesnik mora biti vjerodostojni svjedok. "Svjedočanstvo života postalo je više nego ikada bitan preduvjet uspješnosti propovijedanja" (EN 76). Propovjednik evanđelja isto tako mora biti graditelj jedinstva i mira, a ne sijač razdora i podijeljenosti. Budući da naviješta i svjedoči riječ istine o Bogu i o čovjekovu spasenju, uvijek će težiti za istinom, bez obzira na odricanja, patnje i žrtve te će biti vođen istinskom ljubavlju prema onima koje evangelizira. Napokon, ne smije mu nedostajati gorljivost duha u evangelizaciji po uzoru na najveće navjestitelje.

5. NOVA EVANGELIZACIJA

Treća sinoda biskupa prepoznala je prije četvrt stoljeća kao gorući problem proces svjedočenja i prenošenja vjere. Potom je Pavao VI. u postsinodalnom dokumentu potaknuo sve vjerničke snage u Crkvi da neodgodivo i s novim poletom sudjeluju u evangelizaciji. Njegov nasljednik Ivan Pavao II. nastavio je ostvarivati ovu zadaću. Odmah na početku službe prilikom svojega prvog pastirskog pohoda Poljskoj 1979. u znakovitom gradu Novoj Huti pozvao je na novu evangelizaciju ili re-evangelizaciju i time stavio novi naglasak u njezinu daljnjem provođenju. Sam pojam nije posve jasan pa mu je potrebno tumačenje.²³ Zbog te određene nesigurnosti očito se nije uspio snažnije nametnuti u crkvenom govoru i pastoralnoj praksi. U njemačkom se govornom području zato primjerice evangelizacijska problematika raspravlja pod vidom problema prenošenja vjere i krize

---

²² Misao o Duhu kao glavnom činitelju navješćaja istaknuo je i NTT, br. 45.

²³ Ch. Böttigheimer, *Europa und die Neuevangelisierung*, str. 683s (vidi bilješku 19); Walter Kasper, *Evangelisierung und Neuevangelisierung. Überlegungen zu einer neuen pastoralen Perspektive*, u: Peter Neuner und Harald Wagner (Hrsg.), *In Verantwortung für den Glauben. Beiträge zur Fundamentaltheologie und Ökumenik*, Herder Freiburg, 1992., str. 231-244.

religiozne socijalizacije.²⁴ Čini mi se da je i u našem svećenstvu, a pogotovo među vjernicima nedovoljno poznato pravo značenje i novost onoga na što nova evangelizacija u biti smjera ili se pak njezino značenje jednostrano shvaća i izjednačava s onom trajnom crkvenom zadaćom propovijedanja evanđelja. Nije li Crkva rođena iz navještaja i od samog svojega početka poslana i pozvana da i sama naviješta Krista Sapsitelja svakom stvorenju i u svakom vremenu? Ako se govori o novoj evangelizaciji, znači li to možda da je dosadašnje crkveno zauzimanje i praksa u prenošenju vjere bila neučinkovita i nedostatna pa sada treba jednostavno snažnije i dublje razglašavati onaj nedvojbeno isti evangelizacijski sadržaj?

Već smo razlikovali evangelizaciju od misioniranja i rekli da su misije prvi navještaj evanđelja onima koji još ne poznaju Krista. Evangelizacija pak više označava sam cilj misija u smislu obnove vjere i dubljeg zasađivanja Crkve osobito u sekulariziranim društvima. U čemu bi se onda sastojala posebnost nove evangelizacije?

Posljednjih desetljeća ovoga stoljeća u svijetu su se dogodile duboke promjene, koje su vrlo snažno utjecale na dosadašnji uhodani vjerski život, vjerničku praksu i crkveni navještaj općenito. Novi val sekularizacije izazvao je duboku krizu zapadnog kršćanstva i kršćanskih crkava; u eruopskim zemljama oblikovala se jedna nova kultura življenja, koja je u raskoraku s evanđeljem. Lom ili rascjep između kulture i evanđelja što je Pavao VI. nazvao dramom našega vremena (EN 20) još se više produbio. Tome je pridošao slom polustoljetne vladavine komunističkoga totalitarnog i ateističkog sustava u zemljama srednje i istočne Europe, koji je u ljudima ostavio moralne ruševine. Ove radikalne promjene u europskim društvima koje su prouzročile dosad nezapamćenu krizu vjere i crkvenoga života, zahtijevale su od Crkve primjeren i učinkovit odgovor. Ivan Pavao II., koji se često pokazao hrabrim i vidovitim pastirom, pruža taj odgovor pozivajući neumorno cijelu Crkve na novu evangelizaciju. Njezina specifičnost očito je u tome da zbog radikalnih društvenih, kulturnih, socijalnih i gospodarskih problema i poteškoća dosadašnja evangelizacija nailazi na tako velike probleme i poteškoće da je potrebno iznova zasađiti kršćanstvo.²⁵ U nekim europskim zemljama uvelike je zaboravljena i zapostavljena kršćanska poruka, u drugima je bila potiskivana i zatirana, između Crkve i

²⁴ Franz-Xaver Kaufmann, *Die heutige Tradierungskrise und der Religionsunterricht*, u: Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, *Religionsunterricht. Aktuelle Situation und Entwicklungsperspektiven (Arbeitshilfen)*, Bonn 1989., str. 60-74; Bischof Karl Lehmann, *Gesellschaftlicher Wandel und Weitergabe des Glaubens*, (Der Vorsitzende der Deutschen Bischofskonferenz 14), Bonn 1989., 3-22.

²⁵ Usp. Ch. Böttinheimer, *nav. mj.*, str. 684.

današnje civilizacije velike su smetnje u komunikaciji pa nova evangelizacija ujedno znači ponovnu inkulturaciju kršćanstva, osobito na europskim prostorima. U ponovnom susretu, dijalogu i prožimanju s današnjom civilizacijom ono može izliječiti njezine rane, a očuvati pozitivna dostignuća te nas sačuvati od destruktivnih sila modernizma. Jednom riječju, nova evangelizacija može Europi vratiti kršćansku dušu i poraditi na ostvarivanju civilizacije ljubavi.²⁶

ZNAKOVI NOVOGA BUĐENJA?

Budući da nova evangelizacija zapravo smjera na širenje i sve univerzalnije ostvarivanje kraljevstva Božjega u susretu i međusobnom prožimanju s kulturom, društvom i sveukupnom političkom i gospodarskom stvarnošću, ona ostvaruje temeljno kršćansko poslanje i približava Crkvu njezinu istinskom identitetu. No ovo otvaranje Crkve novoj inkulturaciji koje je već Koncil započeo, danas je u velikim iskušenjima, uzrok je unutarcrkvenih napetosti, podjele i zastoja u obnovi. S jedne strane, dakle, Crkva je u krizi komunikacije, prenošenja poruke i svojega identiteta, potreban joj je hitno novi iskorak. Ona se međutim sporo i teško mijenja. Neke skupine, krugovi i struje misle da se raspadu i krizi religioznih i kulturnih vrednota mogu oduprijeti samo ustrajanjem na starim i istrošenim formama i obrascima crkvenoga života i djelovanja.

Nova evangelizacija treba dakle započeti u samoj Crkvi tako da se crkvena zajednica više usredotoči na srž Evanđelja, na osobu Isusa Krista i njegovu poruku spasenja, kako bi odatle spoznala da je ponajprije ona stalno potrebna promjene, čišćenja, pokore i obraćenja te kako bi svoj vlastiti život uskladila s evanđeljem. To je otvoreni proces i stalna zadaća svakoga pojedinog kršćanina i cijele vjerničke zajednice. Glavni je činitelj u toj unutarnjoj obnovi Duh Sveti, koji potiče i oživljava na istinsko vjerničko ostvarivanje kršćanske egzistencije u svijetu. Dakako, potrebni su u tu svrhu i novi pastoralni modeli u okviru župnih zajednica. Stoga treba ozbiljno poraditi na njihovu novom profilu u smislu umreženja i povezanosti svih zauzetih vjernika i skupina, sukladno današnjim pastoralnim i evangelizacijskim zahtjevima.²⁷

---

²⁶ Usp. Walter Kasper, *Evangelisierung und Neuevangelisierung. Überlegungen zu einer neuen pastoralen Perspektive*, nav. mj., (bilješka 23), str., 238.

²⁷ Usp. Bono Zvonimir Šagl, *Nova evangelizacija u Hrvatskoj i župa*, str. 247-249. (vidi bilješku 16).

Na kraju bih posebno izdvojio dva oblika navještaja koja se u posljednje vrijeme sve snažnije ističu. Možemo ih smatrati znakovima novoga buđenja u Crkvi i sredstvima nove evangelizacije. Svjedoci smo zapaženog širenja raznolikih duhovnih pokreta i zajednica u Crkvi. U Hrvatskoj već godinama djeluje cijeli niz novih crkvenih pokreta: fokolara, neokatekumenskog puta, karizmatске obnove, kursilja itd. Spomenute zajednice, osobito pokreti obnove, nastali su gotovo neprimjetno, nakon II. vaticanskog sabora te se poslije snažno raširili i do danas su u stalnom porastu. Zanimljivo je da su to prije svega pokreti i skupine kršćanskih laika. Nezaboravan je susret stotine tisuća pripadnika različitih duhovnih zajednica s Papom o Duhovima u Rimu godine 1988. Dok opća Crkva proživljava jednu od najtežih kriza u svojem postojanju, ove male gorljive zajednice isijavaju uvjerljivost i privlačnost. I nisu nipošto zanemariva manjina u Crkvi. Prema nekim procjenama 80 milijuna katolika uključeno je u ove pokrete, s njima surađuju ili su nadahnuti njihovom duhovnošću.²⁸ Bez obzira na neke svoje latentne probleme, zacijelo će ove jezgre duhovnog potencijala i iskustva vjere unijeti u crkveni pastoral svježinu i živost, a možda će otvoriti i nove putove evangelizacije.

Drugi oblik modernoga načina navještaja jesu nove katoličke radiopostaje. Činjenica je da se u današnjem šarenilu i raznolikosti medijskih ponuda javlja sve više postaja koje emitiraju izričito kršćanski program.²⁹ Treba pozitivno vrednovati da je i na hrvatskim područjima zaživjelo nekoliko njih: *Hrvatski katolički radio*, *Radio mir* (Međugorje), *Radio Marija*. Ova vrsta modernog navještaja svakako se ne smije zanemariti. Sve do prije petnaestak godina ni u jednoj Njemačkoj službena crkva nije bila pokazivala zanimanje za vlastite katoličke postaje. Razlog je bio dijelom u nedostatku zakonskih odredaba, ali i u dobroj suradnji crkvenih tijela u programima javnih radija. Zahvaljujući pojedinačnim inicijativama vjerničkih skupina, to se ipak u relativno kratkom vremenu znatno promijenilo. Stanoviti uzor i poticaj bio je katolički Radio Maria, koji u Italiji emitira na više od 700 UKW frekvencija i prema procjenama dnevno ga sluša prosječno 1,7 milijuna ljudi. Njegov je cilj "sustavna

²⁸ Usp. Paul Josef Cordes, *Nicht immer das alte Lied. Neue Glaubensanstöße der Kirche*, Bonifatius, Paderborn, 1999., str. 10. Nakon uvodnog dijela o današnjoj crkvenoj i društvenoj krizi prenošenja vjere Cordes donosi razgovore s utemeljiteljima sedam crkvenih pokreta te na kraju njihove temeljne antropološko-teološke značajke kao odgovor na potrebe i čežnje današnjega čovjeka.

²⁹ Usp. Waldemar Schmid, *Radio für die Frommen? Katholische Hörfunksender und ihre Programme*, u: Herder Korrespondenz 54 (2000.), str. 155-160. Autor pruža pregled razvitka katoličkih radiopostaja, osobito posljednjih desetak godina i njihova programska usmjerenja.

evangelizacija preko etera", a kao programsku osnovu navodi Katekizam Katoličke crkve i zaključke Drugoga vatikanskog sabora.³⁰ Slične orijentacije su i nove katoličke postaje u Njemačkoj kao *Radio Horeb*, *Radio Nova Europa* i dr. Ove postaje prenose euharistijska slavlja i pobožnosti, imaju navještajne emisije, predavanja o različitim temama, molitvu, duhovno-obrazovne i kontakt-emisije s izrazitom oznakom pučke pobožnosti. Da na području navještaja evanđelja preko etera još ima mnogo neiskorištenih mogućnosti, pokazuju i nedavno osnovane biskupijske radio postaje *Radio Stephansdom* u Beču te najnovija, *Dom Radio* u Kölnu. Europska konferencija kršćanskih radija trenutačno broji 500 različitih radijskih ustanova od Urala do Atlantika.

NEW EVANGELIZATION

Undeferable task of Church of our time

Summary

In order to answer the question what new evangelization means and why it is today such an important and undefferable church task we shall start from Pope's repeated initiatives to the faithful and shepherds to join in gospel annunciation with new ardor. Then we shall briefly remind of some circumstances in which the question of evangelization appears as the current topic in postcouncil documents as well as the subject of disputes which preoccupies numerous synods. Then we shall throw light on theological and pastoral prerequisites that have urged this task and present the fundamental document on evangelization *Evangelii nuntiandi*. Finally we shall explain the characteristics of new evangelization as the answer of Church to the crisis of faith and aggravated communication of gospel in the context of the most recent deep cultural changes. The emergence of various church movements seems to be the advance sign of the new awakening of Church and the evidence of hope and encouragement to the community of the faithful on their road of faith.

---

³⁰ Isto, str. 158.